

NORDISK
BIBLIOTEKSVECKA

IDÉKATALOG

«Tänd ett ljus och läs tillsammans med hela Norden.»

ÖAR I NORDEN

13/11-19/11 2017

www.bibliotek.org

 #nordbib17

 facebook.com/bibliotek.org

 Nordisk
Ministerråd

VÄLKOMMEN TILL NORDISK BIBLIOTEKSVECKA 2017

I år bjuder Föreningarna Norden än en gång in barn, unga och vuxna till Nordisk biblioteksvecka och nya gemensamma litteraturupplevelser. Den **13-19 november** 2017 kommer det att läsas högt från samma böcker i hela Norden och Baltikum, från Grönland i väst till de baltiska länderna i öst. Måndagen den 13 november är den stora högläsningssdagen. Högläsningstunden för barn och unga, **Kura Gryning**, hålls kl. 9 på morgonen. För vuxna arrangeras högläsningstunden, **Kura Skymning**, på kvällen kl. 19. Tidpunkterna kan givetvis anpassas efter behov.

Möjligheterna under Nordisk biblioteksvecka är många. Genom den här idékatalogen önskar vi presentera idéer till hur förskolor, skolor, bibliotek och andra kulturinstitutioner kan sätta ihop ett spännande och mångfaldigt program under Nordisk biblioteksvecka 2017. Idéerna är uppdelade efter lyssnargrupp, dvs. barn, unga och vuxna. Emellertid är det viktigt att poängtera att ålder i detta sammanhang bara är ett tal och att idéerna även kan inspirera till åldersöverskridande aktiviteter.

Med årets tema Öar i Norden bjuder Nordisk biblioteksvecka med både deltagare och arrangörer på ö-hoppning i den nordiska litteraturen. Omgivna av hav och med säregen natur har öar utgjort en fascinerande och inspirerande utgångspunkt för många nordiska författare genom historien. Årets tema återspeglas också i de utvalda högläsning böckerna då de på var sitt sätt bjuder in lyssnarna till en litterär ö.

Skattkamarön, som är en gendiktning av Robert Louis Stevensons klassiska sjörövarhistoria och skriven av finska Mauri Kunnas, är högläsningssboken för de yngsta lyssnarna. Boken handlar om lilla Jim som drar på skattjakt till en hemlig ö efter att ha hittat en spännande skattkarta bland en gammal sjömans ägodelar. Med skattkartan ombord är lilla Jim och besättningen säkra på att de kommer att hitta guld och diamanter, men på skeppet lurar

giriga pirater som inte har några planer på att dela den stora skatten med någon annan.

Maresi, skriven av finlandssvenska Maria Turtschaninoff, är en fantasyroman utvald till den unga målgruppen. Berättelsen utspelar sig långt borta i en obestämd tid på ön Menos. Ön är hem och tillflyktssort för kvinnor, och inga män har tillåtelse att gå i land. Öns invånare får emellertid inte vara i fred för alltid, utan öns isolering bryts brutalt den dagen Jais anländer. Jais är nämligen på flykt från sin brutala far, som inte ger sig förrän han har satt klorna i sin dotter.

Is, skriven av finlandssvenska Ulla-Lena Lundberg från Åland, tar oss med till det åländska ö-samhället Öarna, där växlande väder, den barska naturen och öns invånare sätter stämningen. Historien kretsar kring en ung präst som tillsammans med sin fru och dotter flyttar från det finska fastlandet ut till den åländska skärgårdsmiljön efter andra världskriget.

På Nordisk biblioteksveckas hemsida, www.bibliotek.org, kan du hitta mer information om årets utvalda högläsningssböcker, samt mer material som kan kombineras med högläsningstunden.

Vi önskar alla arrangörer och deltagare många fina litteraturupplevelser under Nordisk biblioteksvecka 2017.

God läslust!

Projektledare: Anne Malmström
Skribent: Gerd Helena Hals
Konstner: Regina Lukk-Toompere
Design och layout: Jacob Mellåker

Ett särskilt tack till:
Annica Andersson, Heidi Lønne Grønseth, Merete Riber, Eydís Inga Valsdóttir, Marjun Patursson, Mette Laustsen, Susanna Puisto, Liv Inger Lindi, Brigita Urmanaitė, Eha Vain, Ieva Hermansone, Ulla-Lena Lundberg, Maria Turtschaninoff, Mauri Kunnas, Heyday

**VINN
EN BOK!**

FOTOTÄVLING PÅ INSTAGRAM OCH FACEBOOK

Dela dina upplevelser från Nordisk biblioteksvecka 2017 och skicka in dina bästa bilder till vår fototävling. Bilderna ska på ett eller annat sätt reflektera årets tema Öar i Norden. Var med genom att ladda upp bilderna på **Instagram** eller på vår facebookside, **nordisk_biblioteksuge**, och tagga dem med **#Nordbib17**. Alla bidrag är med i tävlingen om en valfri bok av utvalda författare. Släpp fantasin lös och fotografera!

FÖLJ OSS PÅ **INSTAGRAM** OG **FACEBOOK**!

Följ Nordisk biblioteksveckas egen Instagram-profil, **nordisk_biblioteksuge** och gilla Nordisk biblioteksvecka på **Facebook**. På så sätt kan du se fler bilder, aktuella uppdateringar, spännande nyheter samt hur andra arrangerar Nordisk biblioteksvecka!

De fyra vinnarna från fjolårets fototävling med temat Framtiden i Norden

KURA GRYNING

HÖGLÄSNING FÖR BARN OCH UNGA

Det är i gryningen som högläsningstiden för barn och unga äger rum. *Skattkamarön* är skriven av finska **Mauri Kunnas** och är en rikt illustrerad berättelse utvald till högläsningen för barn. Den spännande fantasyromanen *Maresi*, skriven av finlandssvenska **Maria Turtschaninoff**, är utvald för att läsas högt för de unga lyssnarna.

Hela upplevelsen kring högläsning börjar redan innan boken öppnas på första sidan. Genom att dra för gardinerna, dämpa belysningen och tända några stearinljus skapas en fängslande stämning för högläsningstiden. Om du har en projektor tillgänglig kan upplevelsen berikas med en bild på bokomslaget, årets affischmotiv från Nordisk biblioteksvecka eller illustrationer hämtade från böckerna.

Utdrag från *Skattkamarön* och *Maresi* kommer att finnas tillgängliga på **Nordisk biblioteksveckas hemsida** innan arrangemanget äger rum.

IDÉER TILL BARN: HÖGLÄSNINGSTIDEN

LÅT SJÖRÖVAREN LÄSA HÖGT

En sjörövar som läser högt är nog en ovanlig syn i både klassrummet och på biblioteket, men under Nordisk biblioteksvecka kan allt ske. I boken *Skattkamarön* möter vi gamla sjömän, en stolt kapten och otäcka pirater. Klä ut uppläsaren som en av karaktärerna från *Skattkamarön*, inred rummet som ett sjörövarskepp och ge högläsningen en extra piff!

LÄS UTE I DET FRIA

I det kalla novembermörkret vistas både barn och vuxna mycket inomhus. En kul idé kan därför vara att ha högläsningstiden utomhus under morgontimmarna. Klä på er varma kläder och sätt er på en stubbe, sittunderlag eller i lekställningen på skolgården. Kanske kan ni åka ut till en ö och hålla högläsningen där?

SAMARBETA MED SKOLAN ELLER BIBLIOTEKET

Nordisk biblioteksvecka är en perfekt möjlighet att stärka samarbeten mellan skolor och bibliotek. Bjud in en skolklass till högläsningstund på biblioteket eller bjud in en bibliotekarie till högläsning i klassen.

IDÉER TIL BARN: AKTIVITETER

ARRANGERA EN SKATTJAKT

Få aktiviteter bland barn är lika populära som en riktig skattjakt. Gör en skattkarta till högläsningsslagarna så att de kan gå på skattjakt på biblioteket eller i skolan precis som lilla Jim gör i boken *Skattkamarön*. Tips om hur du kan arrangera en skattjakt hittar du på Nordisk biblioteksveckas hemsida.

KOMBINERA HÖGLÄSNINGSSTUNDEN MED ATT RITA

När högläsningen är slut kan barnen få rita sin egen fantasi-ö och göra en skattkarta som visar var de har gömt en skatt på ön. Visa teckningarna, prata om dem tillsammans och häng upp dem i en Nordisk biblioteksvecka-utställning på biblioteket eller i skolan.

SJUNG EN SJÖRÖVARVISA

Nordiska sjörövere är några riktiga sångfåglar och högläsningen kan därför kombineras med en sångstund. I Norge är Kapten Sabeltand en populär sjörövere som sjunger sången "Hiv o'hoi – snart er skatten vår!", och Pippi Långstrump från Sverige är känd för att kunna många sjörövarvisor, som till exempel «Sjörövarfabbe».

GÅ PÅ SKATTJAKT I BILDERNA I HÖGLÄSNINGSBOKEN

Mauri Kunnas är känd för sina fantasifulla illustrationer. Skriv ut bilderna från högläsningsslaget, låt barnen leta efter roliga djur och detaljer i bilderna, och prata tillsammans om illustrationerna.

KLIPP OCH KLISTRA: SKAPA EN EGEN SJÖRÖVARBESÄTTNING

Bland högläsningsslagarna gömmer det sig helt garanterat några små sjörövere. Låt barnen vika sjörövarhattar av tidningspapper och göra ögonlappar av filt eller annat material. Hitta enkla beskrivningar av hur ni kan göra tidningshattar och ögonlappar på www.bibliotek.org. De små sjörövarna kan sedan arrangera rollspel där de spelar upp scener från högläsningen.

LÄSRUTT FÖR SMÅ SJÖRÖVARE

Litteratur och fysisk aktivitet går bättre ihop än vad många kanske tror. Arrangera en aktivitetsrutt för de små sjörövarna med roliga uppgifter och utmaningar. Många spännande förslag till aktivitetsrutter hittar du på Nordisk biblioteksveckas hemsida.

DYK NER I TEKSTEN

Arbeta med texten och prata om handlingen tillsammans i klassen eller på biblioteket. Vad är egentligen en sjörövere? Och varför ligger skatten gömd på en ö? Du kan också lyfta fram och diskutera svåra eller roliga ord i texten. Skriv orden på lappar och häng dem på tavlan.

SKRIV ETT ÄVENTYR OM EN Ö

Efter högläsningen kan barnen få skriva sina alldeles egna sjörövarhistorier. Till exempel kan de ta utgångspunkt i högläsningstexten eller i årets konstverk på affischen (se sista sidan i idékatalogen). Eller varför inte låta barnen skriva vidare på den spännande historien om Skelettön och lilla Jim från boken Skattkammarön. Kanske reser Jim ut på havet igen på jakt efter nya äventyr?

FINLAND HAR FÖDELSEDAG!

När Nordisk biblioteksvecka arrangeras i november 2017 riktar vi fokus på Finlands 100-årsjubileum på flera olika sätt. Bland annat kommer alla författarna av årets högläsningsböcker från Finland. Använd Nordisk biblioteksvecka till att uppmärksamma jubileet på biblioteket eller på skolan och låt barnen rita den finska flaggan. Var ligger Finland på kartan och vilka språk talas där?

IDÉER TILL UNGA: AKTIVITETER

DRA UT OCH Ö-LUFFA

Ibland behöver du inte förflytta dig längre än till bokhyllan för att kunna åka ut på ö-luffning. På Nordisk biblioteksveckas hemsida finns det en lista med nordiska böcker, i vilka öar spelar en central roll i berättelsen. Välj ut några böcker, skriv en kort text om öarna som är med, och prata tillsammans i klassen om de litterära öarna. Hur ser de ut? Vem bor där? Och hur kan man resa dit?

STUDERA DE NORDISKA SPRÅKEN

Översättningar av utdraget från *Maresi* finns tillgängligt på alla de nordiska språken på Nordisk biblioteksveckas hemsida. Kombinera högläsningen med språkundervisning och läs textutdraget på ett annat nordiskt språk. Försök att översätta ett avsnitt ur texten till ett annat nordiskt språk, för att sedan jämföra de egna översättningarna med den redan översatta versionen. Eller välj ut ett avsnitt för att jämföra bokstäver, ord och meningar på de olika nordiska språken.

SÄTT UPP EN TEATERFÖRESTÄLLNING

Ta utgångspunkt i högläsningstexten från *Maresi* och dramatisera tematiken i klassrummet eller på biblioteket. Låt handlingen utspelas på ön Menos eller skriv ett eget drama som utspelas sig på en fantasi-ö.

ARBETA VIDARE MED TEXTEN

Djupdyk i texten och diskutera den i klassen. Låt de unga lyssnarna skriva en sammanfattning av högläsningens utdrag, och diskutera språkliga drag och stilmedel som de lägger märke till. Alternativt kan eleverna själva läsa högläsningstexten och välja en fras som berör dem på ett eller annat sätt. Dela in eleverna i grupper för att diskutera vilka tankar som frasen väcker hos dem. Varför är frasen intressant? Vad förmedlar den till den enskilda eleven?

LÄS HÖGT FÖR VARANDRA

Använd Nordisk biblioteksvecka som en anledning till att lägga fokus på högläsning. Dela in de unga i par och låt dem öva på att läsa utdraget från *Maresi* högt för varandra.

HÖGLÄSNINGSGRUPP

Samla ihop några elever till en högläsningssgrupp och ta en tur runt på skolan eller biblioteket med boken under armen. Sprid litteraturen och låt de unga läsa högt för yngre barn. Är någon extra modig kan hen läsa högt för en hel klass.

SKRIVVERSKTAD

Kanske sitter de unga lyssnarna med en liten författare inom sig? Skriv en berättelse om hur det är att leva på en ö. Bjud in en författare och arrangera en skrivverkstad tillsammans med de unga skribenterna. Vad sägs om att avsluta Nordisk biblioteksvecka 2017 med högläsning av berättelserna om de ungas egna litterära öar?

DISKUTERA GENUSFRAMSTÄLLNINGEN I LITTERATUREN

Boken *Maresi* innehåller starka kvinnokarakterer och texten utgör en bra utgångspunkt för att diskutera teman som könsroller och jämställdhet, både i litteraturen och samhället. Vilka könsroller framkommer i boken *Maresi*? Vilka könsroller har ni lagt märke till i annan litteratur ni har läst? Kan litteraturen säga någonting om vilka slags roller vi har i vardagslivet och samhället?

SYSTERSKAP I LITTERATUREN

Kvinnorna från klostret på ön Menos ger uttryck för att ha ett starkt systerskap. Hur kommer systerskapet till uttryck i boken? Och finns det andra böcker som har en liknande framställning av gruppsammanhållning?

ANVÄND LÄRPORTALEN NORDEN I SKOLAN

Norden i Skolan är en gratis lärportal för lärare och elever som vill arbeta med teman såsom språk och kultur och/eller klimat och natur. Skapa en profil på www.nordeniskolan.org, och få tillgång till ett varierat material som du kan använda dig av under Nordiska biblioteksveckan. Till exempel finns det över 50 nordiska kortfilmer och dokumentärer för barn och unga tillgängliga på hemsidan.

NORDISKT TEMA

Använd Nordisk biblioteksvecka som utgångspunkt i undervisning om de andra nordiska och baltiska länderna. Hur ser flaggorna ut, vad heter huvudstäderna och var ligger de? Ett färdigt Norden-frågespel finns på Nordisk biblioteksveckas hemsida.

FINLAND 100 ÅR

Var med och fira Finlands 100-årsjubileum genom att uppmärksamma Finland i undervisningen. Finlands officiella språk är finska och svenska, och *Maria Turtschaninoff*, som har skrivit *Maresi*, är en finlandssvensk författare. Låt eleverna ta reda på mer om den aktuella språkdebatten i Finland. Vad är det som skiljer officiella språk från minoritetsspråk? Hur kan språkdebatten i Finland kopplas till ditt lands eller övriga nordiska länders språkdebatter, språksituation och språkpolitik?

KURA SKYMNING

HÖGLÄSNING FÖR VUXNA

Kura skymning är högläsningstunden för de vuxna och äger rum efter novembermörkets inbrott. Årets utvalda högläsningstext är hämtad från romanen *Is*, skriven av den finlandssvenska författaren **Ulla-Lena Lundberg** från Åland.

Hela upplevelsen kring högläsning börjar redan innan boken öppnas på första sidan. Genom att dra för gardinerna, dämpa belysningen och tända några stearinljus skapas en fängslande stämning för högläsningstunden. Om du har en projektor tillgänglig kan upplevelsen berikas med en bild på bokomslaget från boken *Is* eller årets konstverk från Nordisk biblioteksveckas affisch.

Ett utdrag från romanen *Is* kommer att finnas tillgängligt på Nordisk biblioteksveckas hemsida innan arrangemanget äger rum.

IDÉER TILL VUXNA

EN BOK - VARFÖR INTE FLER?

Högläsningen av årets utvalda bok *Is* kan kombineras med en uppläsning av annan nordisk litteratur om öar. Använd möjligheten till att till exempel läsa högt från flera nordiska böcker (se förslag till relaterad nordisk litteratur på Nordisk biblioteksveckas hemsida) eller kanske vinnarboken av Nordiska rådets litteraturpris.

“POP-UP” LÄSNING

Var med och sprid det fina högläsningss budskapet under Nordisk biblioteksvecka. Bjud in personer från en teaterskola, folkhögskola eller liknande, och samarbeta om ”pop-up”-läsning ute på gatan. Ta med boken under armen, gå ut till olika platser och låt högläsningen dyka upp där ingen väntar sig det. Tända facklor i skymningen kan skapa en fin stämning för högläsningen.

BJUD IN EN FÖRFATTARE ELLER FÖRDRAGSHÅLLARE

Kombinera högläsningen med ett författarbesök i biblioteket. Kanske kan ni få besök av en av de nominerade författarna till Nordiska rådets litteraturpris eller Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris? Eller varför inte en annan författare som skriver om öar? Ni kan även bjuda in en föredragshållare eller forskare som är specialiserad i ö-tematik och koppla samman högläsningen av *Is* med aktuell forskning om ö-gemenskap.

NORDISK HÖRNA

Inred ett hörn av biblioteket eller klassrummet med nordiska böcker som handlar om öar. Häng upp Nordisk biblioteksveckas affisch för 2017, ställ fram de utvalda böckerna för biblioteksveckan och lägg fram annan nordisk litteratur. Låt besökarna rita teckningar med temat Öar i Norden och gör dem till en del av utställningen.

KOMBINERA HÖGLÄSNINGEN MED ANDRA AKTIVITETER PÅ BIBLIOTEKET

Arrangerar ni språkcafé för invandrare, återkommande äventyrsstunder för barn, stickcafé eller bokklubbar på biblioteket? Läs högt från årets utvalda bok eller annan nordisk litteratur och koppla dessa redan existerande arrangemang till Nordiska biblioteksveckan.

NORDISKA TONER

Nordisk musik kan vara ett fint komplement till högläsningssammansättningen. Arrangera en liten konsert tillsammans med nordiska musiker eller arrangera allsång med kända visor från hela Norden.

FINLAND 100 ÅR

I år riktar Nordisk biblioteksvecka fokus på Finlands 100-årsjubileum genom att välja ut litteratur till högläsningen som är skriven av författare från Finland. Använd denna anledning till att lyfta fram Finland i samband med högläsningstunden. Det kan göras genom att visa upp finsk litteratur, sjunga en finsk sång, bjuda in en finsk musiker, servera finsk mat eller bjuda in en finländare som kan läsa upp en bit av högläsningstexten på finska eller finlandssvenska.

NORDISKT GÄSTABUD

Bjud in till en mysig matkväll och laga typisk nordisk mat tillsammans. Vad sägs om att pröva på norsk "rømmegrøt", danska "smørrebrød" eller karelska piroger från Finland?

ÅRETS KONSTVERK ÖAR I NORDEN

Konstnären bakom årets affisch är den estniska illustratören **Regina Lukk-Toompere**. Använd gärna affischen till att informera om ert **Kura Gryning**- och/eller **Kura Skymning**-arrangemang. Sätt upp affischen på anslagstavlor, låt den illustrera inbjudningar på nätet, nyhetsbrev, e-post, sociala medier eller traditionell post. Pynta också ingång och lokaler med den vackra illustrationen och andra föremål som passar in.

DYK NER I PLAKATET

Det stora gamla skeppet på bilden berättar en estnisk historia om sjömans hemkomst. Efter en lång seglats har skeppet slått rot och masten har blivit ett blomstrande träd. Trädet symboliserar liv och båten har hittat hem. Skriv en historia om vad skeppet och dess besättning har upplevt på sin långa seglats och hur livet ser ut nu när det har slått rot i hamnen.

Vilka historier gömmer sig i affischen? Skriv ut affischen eller visa den med en projektor på väggen. Låt barnen titta på affischen och använda den som inspiration till berättelser. Berättelserna kan antingen vara i skriftform eller muntliga.

Skriv och diskutera om livet på en ö. Vad sker på de små öarna och hur klarar en sig när det blir vinter och havet runt öarna fryser till is?

